

PSYCHOLOGIE DNES

Co nás čeká po krizi?

Pět terapeutů radí, jak zachovat chladnou hlavu.

Útěk do zapomnění

Disociativní fuga

Twitter

Vyznání lásky na tři řádky

Ženy, které milují příliš

+ Nejhorší šéf všech dob

Máte ho v práci?

Antikoncepce

Brát, či nebrát?

Jak být oblíbený?

Několik tipů

PRO DĚTI

DO E-SHOPU?

Hana Konečná:

Reprodukční medicína na hraně etiky. Rozhovor.

CO TĚĎ
a co potom?

Na tohle se nedá připravit, slyšíme v médiích v souvislosti s koronavirem. Nemáme s tím žádnou zkušenost... Možná si ale vzpomeneme na zkušenost s povodněmi (a ti nejstarší i se světovou válkou). I v těchto případech bylo potřeba nejprve přežít akutní fázi, což se nakonec ukázalo jako jednodušší. Pak ale přichází fáze chronická a fáze krátkodobých a následně dlouhodobých dopadů, které mohou být delší a náročnější - opadnutím vody to totiž zdaleka nekončilo... Co s tím? Přinášíme pohled pěti českých terapeutů.

NEBOJTE SE PO KARANTÉNĚ K TERAPEUTOVI

MICHAL NIKODEM

Působí jako vztaholog a psychoterapeut

Společnost se postupně snaží vzpamatovávat z náhlého a nedobrovolného zastavení. Jak se nejlépe probudit do úplně nové etapy našich životů? Co bychom měli udělat, aby se nám dařilo dobře a žili jsme spokojeně? Krize prý znamená i příležitost. Jak s ní naložit a pokud možno využít ve svůj prospěch všechny změny, které nás postihly? Jak v tom všem najít smysl svého života? Dobrá rada nad zlato.

V posledních dvou měsících se to na sociálních sítích a v médiích radami jen hemží. V době izolace a přísných restrikcí získalo mnoho lidí spoustu času, a tak všem okolo radí. Jak si v této době nastavovat denní režim, jak si udělat v těchto dnech pohodu, jak si uklidit sklep, jak správně jíst, jak cvičit, jak doma učit děti a nezbláznit se, jak zhmotňovat své strachy... Upřímně - divil bych se, pokud ještě někdo tyto články zvládá číst a především se těmito radami skutečně řídit. Novináři, ať mluví s kýmkoli, prahnou po 10 + 1 tipech „jak“, prognózách a predikcích a je jim často jedno, koho se vlastně ptají - lékaře, terapeuta, ekonoma.

Šok a krize jako spouštěče hlubších změn

Nyní jsme v situaci, kterou valná většina populace nikdy nezažila. Probíhá celosvětová intenzivní a hluboká krize a my, aniž bychom si to uvědomovali, jsme v šoku. Já, vy, on, ona, oni. Celá společnost je v šoku. V kolektivním šoku. A každý z nás se s tím vypořádává po svém. Z osobních zkušeností, literatury i praxe terapeuta vím, že náš systém - tělo + mysl + duše - jsou natolik inteligentní, že si se šokem umí poradit. Nahodí záložní systém, jakéhosi autopilota, a ten nás obdobím šoku

provede. Nastaví nás do modu přežití, vše ostatní jde stranou. Když pak šok odezní, zůstanou v našem systému rány a k tomu se navíc aktivují staré, zasuté a nevyléčené šrámy a jizvy. Aby člověk alespoň trochu změnil své návyky a vzorce chování, musí projít celkem hlubokou krizí. Musí dopadnout na dno a sám zjistit, že jeho stávající modely chování jsou nastaveny špatně a kvůli tomu nežije

naplněný život. Musí sám chtít tyto modely a vzorce prozkoumat a měnit. A právě v tom může být velmi nápomocný průvodce či terapeut.

V období šoku si jen málo lidí uvědomí, že potřebuje odbornou psychickou podporu, že by si mohli říct o pomoc. Navíc využívat služby psychoterapeuta znamená pro většinu lidí známku selhání. Ale teprve po odeznění šoku či krize nás naše hluboká vnitřní inteligence začne navádět na správnou cestu. A právě v této fázi je nejvhodnější využít služeb terapeuta či jinou formu podpory. Může se jednat o různé mužské či ženské kruhy či jiné seberozvojové skupiny, které jsou založené na sdílení, porozumění a uvědomění. V tomto okamžiku, kdy je nám těžko, jsme totiž ochotni zkoumat naše stávající motivy a kořeny chování a experimentovat s novými návyky. Když už si nevíme rady, jsme navíc otevření sdílení svých těžkostí s terapeutem nebo s lidmi ve skupině, kteří jsou nestranní.

Přece jen jedna rada na závěr...

Jak se probudit do našich nových životů? Co udělat pro spokojený život? Jak využít krizi, najít smysl života a začít žít naplněně? Zde je každá rada drahá, také proto, že každý jsme jiný. Každý prožíváme stejnou situaci jinak a nacházíme se v rozdílných životních etapách. Přesto pro vás přece jen jednu mám. Ať už to děláte tak, či onak, cítíte-li se v tom dobře, děláte to správně. Pokračujte v tom až do chvíle, kdy ucítíte, že byste chtěli něco jinak. Pokud už tam jste anebo jste se ocitli v úzkých a zabředáváte hlouběji a hlouběji do kruhů závislosti, přejídání se, tloustnutí, sebedestrukce, vzteku, agrese, či naopak apatie, lenosti a lhostejnosti, využijte služeb průvodce, terapeuta či seberozvojových seminářů a skupin. Mnoho terapeutů funguje i na dálku, např. přes Skype či WhatsApp. Uleví se vám hned po prvním setkání. Nebojte se. Nestydte se. Řekněte si o pomoc!

Pokud se nacházíte v tíživé finanční situaci, existuje v ČR vynikající síť profesionálních služeb, jako jsou linky důvěry či on-line poradny. Mnoho psychoterapeutů nabízí své služby pro lidi, kteří se ocitli v psychické a finanční nouzi, zdarma. Já také patřím mezi ně - najdete mě na www.vztaholog.cz nebo spolu s dalšími stovkami kolegů také na www.delamcomuzu.cz

TO NEJLEPŠÍ A NEJHORŠÍ V NÁS...

MIROSLAV OREL

Lékař a psycholog, vyučuje na Univerzitě Palackého.

V akutní fázi jde primárně o to, přežít a maximálně posílit zdravé a funkční. V další etapě je hlavní minimalizovat negativní dopady a škody a najít novou (co možná největší) stabilitu v nových podmínkách.

Náš život se výrazně změnil (nebo spíše byl, je a bude změněn) a přišli jsme o své normy a životní jistoty. Ty jsou přitom nesmírně důležité a potřebné - představují jakési „kotvy stability“. Počítáme s nimi a vytvářejí strukturu a kostru našeho běžného života, která je pro nás bezpečná a známá - pro někoho bylo normou, že šel ráno do práce nebo do školy, odpoledne do posilovny nebo do bazénu, večer s přáteli do hospůdky, dopoledne o víkendu do nákupního centra a večer do kina... Narušením norem přicházíme o „kotvení“ a ocitáme se ve „vlnách emocí“. Objevuje se frustrace, strach, hněv, smutek... K tomu sledujeme a posloucháme různé zprávy, často z pochybných zdrojů. Zvažujte a bedlivě posuzujte všechno, co přichází. Nepřijímejte bezhlavě, ale filtrujte, co k vám přijde. Objevují se už totiž úzkosti z bezhlavého přijímání konspiračních teorií a fake news... i v souvislosti s covid-19.

Omezením pohybu přicházíme mimo jiné o „prostorovou členitost“ našeho života a nejednou se stává, že jsme

nuceni střídat své životní role v rámci jednoho omezeného prostoru – vesměs ve svém bytě či domě. Trávíme čas se svými blízkými a vzdálenými zcela jinak a v novém modu. I to přináší další „nálož“ mimo normu, na kterou jsme byli zvyklí (o mnohé úkoly a role se totiž nemůžeme s nikým podělit ani je prostorově rozdělit). Vztahový rámec dostává zabrat a atmosféra domova leckde houstne. Mimochodem, potřeba strukturace času a prostoru, vytvoření nových, provizorních kotev a norem, včetně střídání aktivit a oddechu, zapojením všech členů domácnosti, rozdělením prostoru a času, kde a kdy plníme úkoly a povinnosti a kdy se věnujeme zábavě, je jedním z doporučených principů pro zvládnání mimořádného stavu. Kotvení přitom nepřijde samo od sebe, musíme se o ně přičinit – možná podobně jako loď nezakotví bez přičinění posádky. Musíme tu zapojit naši vůli a plánování s tím, že je přitom důležité a účelné vyhnout se extrémům (a nepřidávat je do už tak extrémní doby) – tedy třeba nebýt bez oddechu v jednom kole ani netrávit celý den na gauči u televize.

Doba koronavirová bezpochyby mnohé bere, ale mnohé nepochybně také přináší. Mimo jiné vynáší na světlo a otevírá otázky směřující k samotné existenci našeho života, smrti, smyslu, strachu, světlým a temným místům v nás samotných. To ale není chtěné a lehké ani příjemné. A tak se hned na začátku mnohdy objevuje popření a bagatelizace s pocitem, že „mně/ nám se to stát nemůže“... Jenže ono se to stát opravdu může.

Krise současné doby vyslovuje a otevírá veskrze existenciální otázky, které se týkají několika rovin.

- Rovina naší holé existence se týká nejen samotného přežití a zdravotního stavu, ale také dalšího žití a živobytí sebe a nejbližších. Zahrnuje oblast zaměstnání a práce, zajištění a pokrytí nájmu, jídla, hypoték a dalšího. Obnáší veskrze praktická hlediska včetně financí, která v některých případech můžeme zvládnout sami a v jiných potřebujeme „pomoc zvenčí“.

- Rovina existence vztahů také nezasáhla všechny. Změna vztahového času a prostoru vyplavila na povrch zasuté partnerské problémy, a navíc se mohly objevit nové. Lidé reagují jinak než v „době pohody“ a ukazují dříve neznámé (či skryté) stránky. Mnohé vztahy tak prochází doslova „zatěžkávací zkouškou“, která je někam posune, nebo dokonce ukončí. Variantou je samozřejmě také sblížení, posílení a utužení vztahové vazby.

- Rovina existence smyslu, smysluplnosti a osobního vlivu nás vede k zamyšlení, kde a v čem jsou opravdové priority a skutečné hodnoty našeho života, co opravdu potřebujeme a máme, co nebo kdo je „zlatem“ našeho života a co nebo kdo je „pozlátkem“. Můžeme se ptát, kam směřujeme, co chceme od života a co chce život od nás.

- Rovina přesahu (transcendence) se týká překročení svého vlastního zájmu a osobních či úzce rodinných hranic, a také otázek ducha. Nejde jen o myšlenky a úvahy, ale i o naše aktivity. Není přitom nutné hledat činy, které změní svět – možná stačí uvařit sousedovi polévku, přinést někomu nákup, ušít a darovat roušku, někoho povzbudit či rozesmát.

Protože žádné „málo není málo“, pokud vychází z dobrého úmyslu a nejvyššího dobra. A možná, že cokoli učiníme komukoli sebenepatrnějšímu, nakonec zanechá otisk...

Navzdory tomu, že si chráníme maskou nos a ústa, jako by ten nicotný virus strhl masku z našich duší a donutil nás ukázat to nejlepší a nejhorší v nás samotných (stačí se rozhlédnout) – lidé stávají lidštějšími, než byli dříve. Objevují se nezištné formy pomoci a sdílení. Zároveň se však lidé stávají i krutějšími, než se zdáli být. Včetně těch, kteří týrají ty nejslabší, parazitují na nich či posilují svoji moc. Mnozí se uzavírají do „ulit svých duší“, a jiní z nich naopak vyšli. Protože doba koronavirová otevřela lidské nitro – a to obrazně obsahuje anděly i démony.

CO NA TO RADKIN HONZÁK?

RADKIN HONZÁK

Psychiatr, glosátor společenského dění, autor mnoha knih.

Jakými vlastními radami se řídíte v momentální situaci?

Mám za to, že je dobré zachovat si čistou hlavu, na jedné straně se nestrašit a na druhé zbytečně neriskovat. Dnes jsem ordinoval přes telefon z domova a myslím, že to bylo bez větších problémů, i když pochopitelně osobní kontakt to není.

Dodržuju denní rytmus, ráno normálně vstávám, i když nikam nemusím, a neponocuju v noci, protože vnímám

svých sedm až osm hodin spánku jako velice prospěšnou aktivitu. Pracuju na rukopisu společné publikace o panické atace a držím si svůj režim. Díky kamarádům mám denně nejméně čtvrt hodiny upřímného smíchu – exploze radosti. A pak si dělám malé radosti a malá potěšení.

Vnímáte současnou situaci jako šanci k restartu?

Vnímám současnou situaci jako akutní fázi krize, po níž přijde fáze chronická, která bude ještě bolestnější. Cyničtí krizoví experti o ní mluví jako o „odklizení zdechlíny, pokud nějaká zbyla“. Bude-li pokračovat současný trend, žádný restart v budoucnu nevidím, naopak upevnění impéria inženýra Babiše, který, ač nadělal nejméně škody, je neustále všude vidět, což mu zajišťuje popularitu.

Máte svoji trendy roušku? Jak se vám nosí?

Roušky se staly fetišem, totemem, božstvem, příležitostí k udávání; na anonymní telefonát, že v parku (široko daleko nikdo) se pohybuje osoba bez roušky, tam bylo policejní auto za pět minut, což už mi přijde na zvracení.

Jak komunikujete s lidmi, které nemůžete navštívit osobně?

Nemám rád telefon a jsem zvyklý (a lidi okolo mne taky) si psát e-mailem, tak v tom pokračujeme. Také posílám poštou recepty s dodatkem, který by měl adresáta povzbudit. Tvořím dál svou kognitivní poezii ve stylu Karla Havlíčka Borovského, který napsal kdysi to, co platí dodnes: Epigramy jsou malinké nádoby, do nichž vztek svůj nalévám, aby mi srdce nežral.

Na co se těšíte? V čem bude doba po epidemii jiná?

Těším se na lidi, kterým budu zase moct být nablízku. V čem bude doba jiná, to uvidíme, rozhodně je konec blábolům o nekonečné prosperitě. Bude se žít zatraceně skromněji. Jestli si lidé uvědomí, že jsou vyšší hodnoty než konzum, bude to dobře.

Čím se doma rozptylujete? Čím rozptylujete své okolí?

Nepotřebuju se „rozptylovat“, mám pořád co dělat, hledat, pátrat, smysluplně se zabývat věcmi, které považuju za důležité a které mě baví, a odpočívám, jak jsem zvyklý, s poezií, s muzikou a s tím, že si s chutí zablbnu – poslední výtvar je můj kubistický portrét partnera Giocondy nazvaný Mon Líz. A moje žena, která je tu se mnou, je na tom podobně, jsme rádi, že jsme spolu, a předpokládám, že nám to vydrží.

Čeho se bojíte, pokud se bojíte?

Tak jako mnoha lidem, kteří celkem věčně a střízlivě předpokládají, že nebudou věčně zdobit povrch této planety, by se mi nechtělo blbě umírat.

SOUSTŘEĎTE SE JEN NA PŘÍŠTÍ KROK!

ANDREA KVĚTOŇOVÁ

Krizová konzultantka Linky bezpečí Andrea Květoňová nabízí další pohled na dobu pandemickou a postpandemickou. Radí soustředit se jen na nejbližší kroky a doufá, že si z krize odneseme i něco pozitivního pro vztahy mezi lidmi.

Jak se vyrovnat s úzkostmi a strachem z budoucnosti?

Je to velké téma. Dobře je vidět v nárůstu počtu klientů, kteří se právě s pocity strachů a úzkostí nově začali potýkat, ačkoli před pandemií odbornou psychickou podporu nepotřebovali nebo si pro ni přinejmenším do té doby nepřišli.

K vaší otázce: v té základní rovině se doporučuje například soustředit se jen na jeden příští krok. Nedělat scénáře a nespekulovat, co by mohlo být potom, jak by se to či ono mohlo dál vyvinout. Přijmout skutečnost, že známe jen jeden další krok a až pak se ukáže, jaký bude ten další. Přijmout tuto nejistotu jako realitu, ne

jako osobní selhání. Nemožnost v současnosti cokoliv predikovat může být samo o sobě pro někoho hodně frustrující a stresující. Čím více svou bezmoc v tomto ohledu prožíváme, tím více jsme vyčerpaní, skeptičtí, úzkostní.

Vnímáte současnou situaci jako šanci k restartu?

Uvedu jeden příklad: zůstanu-li u psychologického a společenského náhledu, pak vnímám příležitost pro „restart“ v uvědomování si významu a hodnoty kvality zdraví; jak fyzického, tak psychického. K revizi náhledu, kolik toho každý z nás pro své zdraví dělá.

V čem myslíte, že bude doba po pandemii jiná?

V mnoha ohledech. O dopadech na ekonomiku, hospodářství, návazně pak skrze deficity v hospodaření o vlívech na finance pro zdravotnictví, sociální politiku a další důležité sektory. Z pohledu psychologického a sociologického může dojít k proměnám ve vztazích mezi lidmi. Skrze zkušenost s mnohatýdenní karanténou můžeme zahlédnout nenahraditelnost „živého“ mezilidského kontaktu. Dovedu si také představit, že význam místních komunit, sousedských nebo „přespolních“ akcí vzroste. Naše české zahrádkaření a chalupaření dost možná více pokvete. Sousedské návštěvy, výpomoci. Co přijde, ukáže čas.

V čem byste si přála, aby byla jiná?

Přála bych si, aby si lidé více uvědomovali cennost svého zdraví. Ideálně dřív, než jej začnou mít v jakémkoliv ohrožení nebo o něj začnou dokonce přicházet. Abychom pocítili vlastní odpovědnost za to, v jaké kondici naše těla a duše jsou. Zaměřili se na prevenci. Další věc je, že skrze ohrožení chřipkou se silně ukázala zranitelnost starých lidí a potřeba právě jim pomáhat, starat se o ně. Byla bych ráda, aby se tento přístup stal běžnou součástí našich životů a díky tomu také součástí vedení našich dětí.

V čem bude doba jiná, to uvidíme, rozhodně je konec blábolům o nekonečné prosperitě. Bude se žít zatraceně skromněji. Jestli si lidé uvědomí, že jsou vyšší hodnoty než konzum, bude to dobře.

VYSTOUPÍTE Z VLAKU?

ŠÁRKA KUBCOVÁ

Psycholožka, publicistka zabývající se párovou terapií.

A na závěr jedna pozitivní zkušenost od psycholožky Šárky Kubcové. Ta se spolu s kolegou věnovala párové terapii manželského páru s dětmi. Nevypadalo to dobře a v podstatě je již připravovali na rozvod. Muž toho měl příliš. Nejrůznější funkce v jejich malém městečku, od vedení dětských sportovních kroužků po organizaci táborů, zastupitelstvo a k tomu práce. Neumí říci žádné nabídky ne. To se projevovalo na jeho chování vůči dětem, na které byl agresivní, křičel na ně, pak se jim zase omlouval... a to samé na manželku. Nyní jsou v pohodě, manželka k němu postupně nachází cestu zpět - i po fyzické stránce. Jak se to stalo? Zde zafungovala karanténa pozitivně. Všechny instituce jsou zavřené, navíc byl muž lyžovat v zahraničí, takže ještě před rozpuštěm pandemie byl 14 dní v karanténě. Celkem je tedy s rodinou už osm týdnů doma. Je vyspalý, není vystresovaný, zabývá se doděláváním prací kolem domu, zahrady, věnuje se vlastním dětem a není podrážděný.

Je nyní otázkou na každého z nás, zda si uvědomíme důvod změny a proč se cítíme lépe (někteří z nás...). A zda se rozhodneme vrátit do zasetých kolejí nebo třeba některé aktivity zrušit a vystoupit z rozjetého vlaku. »»

Téma připravil Matyáš Zrno.